

რსკვალდ მოსდო

ერთიანი ევროპის კონსეფცია



ნაკუბ დრბიკი



ნაციონალ-სოციალისტური ბიბლიოთეკა
•ბათუმი 2026•

ოსვალდ მოსლის ერთიანი ევროპის კონცეფცია

იაკუბ დრაბიკი

შესავალი

1943 წელს ციხიდან გათავისუფლების შემდეგ — სადაც იგი ბრიტანეთის მთავრობამ ომამდელ ფაშისტურ მოძრაობაში მონაწილეობისთვის მოათავსა — მოსლი აქტიურ პოლიტიკას დაუბრუნდა და „ერთიანი ევროპის“ საკუთარი კონცეფციის განვითარება დაიწყო. წინამდებარე სტატია ფოკუსირებულია მოსლის იდეაზე — „ევროპა - როგორც ერთგვარი ნაცია“ (Europe-A-Nation) და მის აღქმაზე დიდ ბრიტანეთსა და ევროპაში; ნაშრომში ასევე განხილულია მეოცე საუკუნის 50-იან და 60-იან წლებში საერთაშორისო, პანევროპული ფაშისტური მოძრაობების შექმნის მცდელობები. გარდა ამისა, სტატია აანალიზებს „ევროპის ნაციონალური პარტიის“ (National Party of Europe) როლსა და მნიშვნელობას და აფასებს, მოახდინა თუ არა რაიმე სერიოზული გავლენა მოსლის ომისშემდგომმა ინიციატივებმა ევროპულ პოლიტიკასა და ევროინტეგრაციის პროცესზე.

ოსვალდ მოსლი

ოსვალდ მოსლი 1896 წლის 16 ნოემბერს, ინგლისის ქალაქ ბერტონ-ონ-ტრენტში, ანგლო-ირლანდიურ ოჯახში დაიბადა. პირველი მსოფლიო ომის მიწურულს მან პოლიტიკურ ასპარეზზე გამოჩენა გადაწყვიტა. როგორც აღიარებულმა ნიჭიერმა ორატორმა და

უნარიანმა პოლიტიკოსმა, სულ რაღაც ოცდაერთი წლის ასაკში ბრიტანეთის პარლამენტის ყველაზე ახალგაზრდა წევრის მანდატი მოიპოვა. 1931 წელს მოსლიმ „ახალი პარტია“ (New Party) დააფუძნა, თუმცა იმავე წლის საპარლამენტო არჩევნებში მარცხი განიცადა. ამ წარუმატებლობის შემდეგ მან გეზი ფაშიზმისკენ აიღო და შექმნა „ბრიტანეთის ფაშისტთა კავშირი“ (British Union of Fascists), რომელიც იმ პერიოდის ერთადერთ გავლენიან ბრიტანულ ფაშისტურ პარტიას წარმოადგენდა. მიუხედავად ამისა, მის ფაშისტურ მოძრაობას წარმატება არ ხვედრია წილად — 1940 წელს მთავრობამ იგი ოფიციალურად აკრძალა, თავად მოსლი კი დააპატიმრეს. მან მეორე მსოფლიო ომის უდიდესი ნაწილი პატიმრობაში გაატარა, სადაც დროის მნიშვნელოვან ნაწილს გერმანული ენის შესწავლას უთმობდა.

შენიშვნა თარგმანთან დაკავშირებით: ტერმინი „Europe-A-Nation“ მოსლის სპეციფიკური პოლიტიკური კონცეფციაა, ამიტომ თარგმანში შენარჩუნებულია შინაარსობრივი განმარტება („ევროპა - როგორც ერთგვარი ნაცია“), ხოლო პარტიის სახელწოდებები დატოვებულია ბრჭყალებში, რათა მკითხველისთვის გასაგები იყოს, რომ საქმე კონკრეტულ პოლიტიკურ სუბიექტებს ეხება.

ომის დასრულების შემდეგ მოსალოდნელი იყო, რომ მოსლი კვლავ ჩაუდგებოდა სათავეში უკიდურეს მემარჯვენე ფრთას. თუმცა, ომისშემდგომი მსოფლიოს პოლიტიკური რეალობა სრულიად ახალ მიდგომებს მოითხოვდა, რის გამოც იგი თავდაპირველად ჩამოშორდა პოლიტიკურ ასპარეზს და მთელი ყურადღება შემოქმედებით საქმიანობას დაუთმო. 1946 წელს მან გამოსცა თავისი პირველი წიგნი — „ჩემი პასუხი“ (*My Answer*), ხოლო 1946-1947 წლებში პარალელურად გამოსცემდა საინფორმაციო ბიულეტენს, რომელიც მისი საგრძნობლად შემცირებული მიმდევრების ერთიანობის შენარჩუნებას ემსახურებოდა. 1947 წლის ოქტომბერში

მოსლიმ გამოაქვეყნა ნაშრომი „ალტერნატივა“ (*The Alternative*), სადაც უფრო დეტალურად ჩამოაყალიბა საკუთარი პოლიტიკური კურსი. ეს უკანასკნელი მოიცავდა ევროპის გაერთიანების გეგმას, აფრიკის განვითარების პერსპექტივას ამერიკულ პოლიტიკასთან მიმართებით და გერმანიის აღორძინების აუცილებლობას „აზიური კომუნიზმისგან“ მომავალი საფრთხის თავიდან ასაცილებლად.

ომთაშორისი პერიოდის მსგავსად, მოსლიმ ამჯერადაც იდეური წინასწარმეტყველისა და ევროპის მხსნელის ორმაგი როლი მოირგო. „ალტერნატივაში“ იგი ამტკიცებდა, რომ მხოლოდ მას შეეძლო კონტინენტის გადარჩენა „ქაოსის არქიტექტორებისგან“, რადგან სხვა ალტერნატიული ხედვის მქონე ყველა ფიგურა უკვე დაადუმეს. გამოცემიდან მალევე წიგნი გერმანულ ენაზე ითარგმნა და ფართოდ გავრცელდა დასავლეთ გერმანიაში. ამავდროულად, მოსლის მჭიდრო კავშირები ჰქონდა გერმანულ იატაკქვეშა ნეოფაშისტურ წრეებთანაც. როგორც კ. პ. ტაუბერი აღნიშნავს, თვალსაჩინო მსგავსება არსებობდა „ალტერნატივაში“ მოცემულ იდეებსა და დასავლეთ გერმანიის ომისშემდგომ იატაკქვეშა ნაციონალისტურ მოძრაობებში ჩასახულ კონცეფციებს შორის, რომლებიც ეხებოდა როგორც „ევროპას - როგორც ნაციას“ (*Europe-A-Nation*), ისე „ევრაფრიკას“ (*Eurafrika*).

1948 წლის თებერვალში მოსლი საბოლოოდ დაუბრუნდა საჯარო პოლიტიკას და ახალი ორგანიზაციის — „კავშირის მოძრაობის“ (*Union Movement*) დაარსებით საკუთარი ფაშისტური ხაზის რეანიმირება სცადა. ეს გაერთიანება ორმოცდაათზე მეტი მცირე ნეოფაშისტური ჯგუფის (მათ შორის „ყოფილი სამხედროების კავშირისა“ და „ბრიტანეთის სახალხო პარტიის“) ბაზაზე შეიქმნა. თუმცა, ვინაიდან ამ დროისთვის ფაშიზმს სახელი უკვე სრულად ჰქონდა გატეხილი, მას მოუწია იდეების ახალი რეალობისთვის მორგება. მოსლიმ უარი თქვა „ბრიტანეთის ფაშისტთა კავშირისთვის“ დამახასიათებელ გამოკვეთილ ნაციონალისტურ სტილზე და ახალი პოლიტიკური ცხოვრება მეტად დემოკრატიული, ევროპული

იდებისადმი გაცხადებული ერთგულებით დაიწყო. მისმა ქარიზმამ ყოფილი მხარდამჭერების ნაწილი კვლავ დააბრუნა ორგანიზაციაში და რამდენიმე ახალი, გავლენიანი ფიგურაც მიიზიდა.

მიუხედავად ამისა, მოსლის ახალი მოძრაობა ბრიტანულ პოლიტიკაში ბევრად უფრო მარგინალური აღმოჩნდა, ვიდრე თავის დროზე „ბრიტანეთის ფაშისტთა კავშირი“ იყო. აქტივობის პიკში, 1960-იანი წლების დასაწყისში, ორგანიზაცია მხოლოდ 15,000 წევრს ითვლიდა, რომელთაგან რეალურად აქტიური მხოლოდ 1,500 იყო. „კავშირის მოძრაობის“ პოლიტიკურ პროგრამას საზოგადოება, ფაქტობრივად, უგულებელყოფდა. მას შეზღუდული ჰქონდა წვდომა რადიოსა და ტელევიზიაზე 1968 წლამდე — საკუთარი ავტობიოგრაფიული წიგნის, „ჩემი ცხოვრების“ (*My Life*), გამოცემამდე. მოსლიმ მალევე გააცნობიერა, რომ გაერთიანებულ სამეფოში პერსპექტიული პოლიტიკური მომავალი არ ელოდა, რის გამოც მთელი ძალისხმევა საკუთარი ევროპული სტრატეგიის განვითარებაზე გადაიტანა.

კონცეფცია „ევროპა - როგორც ნაცია“

მოსლიმ შეიმუშავა პოლიტიკური კურსი „ევროპა - როგორც ნაცია“ (*Europe-A-Nation*), რომელიც კონტინენტის ერთიანი სუბიექტის სახით ინტეგრაციას მოითხოვდა. ეს იდეა მისი „კავშირის მოძრაობისა“ და ზოგადად, ომისშემდგომი პოლიტიკის ქვაკუთხედად იქცა. ზოგიერთი ავტორი ამტკიცებს, რომ 1945 წლის შემდეგ მოსლის პოლიტიკაში დაბრუნება განპირობებული იყო იმ შიშით, რომ ევროპას წითელი არმია და საბჭოთა კომუნიზმი დაიპყრობდა. მოსლის პროგრამის მთავარი სიახლე მდგომარეობდა იმაში, რომ ნაციის კლასიკურ გაგებაში ბრიტანეთი ერთიანი ევროპით ჩანაცვლდა, ხოლო იმპერიის ცნებაში — „ევროპა-აფრიკით“

(იგივე „ევრაფრიკით“). როგორც რიჩარდ თერლოუ აღნიშნავს, მოსლის ახალი იდეები იყო „1945 წლის შემდეგ ევროპასა და ბრიტანეთის იმპერიაში შეცვლილი გეოპოლიტიკური რეალობის ანარეკლი“. ბრიტანეთი ომით გამოფიტულიყო, საერთაშორისო პოლიტიკურ ასპარეზზე კი წამყვან ძალებად ორი ახალი ზესახელმწიფო — ამერიკის შეერთებული შტატები და საბჭოთა კავშირი მოგვევლინა.

კონცეფცია „ევროპა - როგორც ნაცია“ ეყრდნობოდა დაშვებას, რომ ევროპული ქვეყნების საერთო კულტურული ფესვები მათ პოლიტიკურ და ეკონომიკურ კავშირზე ნებაყოფლობით შეთანხმების საშუალებას მისცემდა. ასეთი კავშირი, საბოლოო ჯამში, გამოიწვევდა ერთიანი, ნაციონალისტური ევროპული სახელმწიფოს ჩამოყალიბებას, რომელიც აშშ-სა და სსრკ-ს კონკურენციაში „მესამე ძალად“ იქცეოდა. „ევროპა - როგორც ნაციაში“ მოსლი გულისხმობდა ევროპელი ხალხების სრულ ინტეგრაციას და მას ისტორიულ აუცილებლობად განიხილავდა. ეს კონცეფცია ასევე ეფუძნებოდა მოსაზრებას, რომ ყველა ევროპულ სახელმწიფოს უნდა მოეხდინა საკუთარი რესურსების (მათ შორის კოლონიების) კონსოლიდაცია, რათა ემუშავათ როგორც ერთ გიგანტურ ზესახელმწიფოს — კორპორატივიზმის სისტემის ქვეშ. მოსლის აზრით, მზარდი გლობალური ბაზრები კვლავაც აზიანებდა ცალკეული ევროპული ქვეყნების ეკონომიკას, ამიტომ ერთადერთ სიცოცხლისუნარიან ალტერნატივად მჭიდრო თანამშრომლობა ესახებოდა. მას სურდა თვითკმარი ევროპული სახელმწიფოს შექმნა, სადაც აფრიკა შეინარჩუნებდა თავის კოლონიურ როლს ევროპელი ხალხის საჭიროებების დასაკმაყოფილებლად; აუტარკია (ეკონომიკური თვითკმარობა) „ევროპა - როგორც ნაციის“ კონცეფციის ერთ-ერთი ცენტრალური მიზანი იყო.

ომთაშორისი პერიოდის ფაშისტური გეგმების მსგავსად, მოსლის ახალ ევროპულ სახელმწიფოშიც სურდა ძლიერი, ქმედითი ძალაუფლების მქონე მთავრობის ხილვა. თუმცა, მისი ომამდელი

იდებისგან განსხვავებით, ამჯერად პარტიული ოპოზიცია და ძირითადი უფლებები შენარჩუნებული იქნებოდა. ოპოზიციურ პარტიებს ექნებოდათ არსებობის, მთავრობის კრიტიკისა და არჩევნებში მონაწილეობის უფლება, თუმცა „ისინი ხელოვნური დაბრკოლებებით ვერ შეაფერხებდნენ არჩეული მთავრობის მუშაობას და ამრიგად, ხელს ვერ შეუშლიდნენ ხალხის ნების აღსრულებას“. მოსლის ნაშრომებსა თუ გამოსვლებში, ისევე როგორც „კავშირის მოძრაობის“ პროპაგანდაში, ამჯერად უფრო დიდი მნიშვნელობა ენიჭებოდა სიტყვისა და პიროვნების თავისუფლებას.

მოსლის სიტყვებით: „ევროპა როგორც ნაცია ფუნდამენტურად განსხვავდებოდა ყველა იმ სუსტი კომპრომისისგან, რომლებიც ბრმად მერყეობენ ერთგვარ ახალ ერთა ლიგასა და ძველი ფედერალიზმის რომელიმე ფორმას შორის. ეს იდეა სძლევს ბევრ ისეთ პრობლემას, რომლებსაც უფრო გაუბედავი პოლიტიკური კურსი მხოლოდ ამწვავებს“.

მოსლი გაერთიანებულ სამეფოში ევროპის გაერთიანების იდეის ერთ-ერთი პიონერი იყო. ჯერ კიდევ 1934 წელს მან გამოაქვეყნა სტატია სათაურით — „მხოლოდ ფაშისტურ ევროპას შეუძლია მშვიდობის შენარჩუნება“. მასში იგი ცდილობდა მკითხველი დაერწმუნებინა, რომ ომის თავიდან აცილება მხოლოდ ფაშიზმის ეგიდით გაერთიანებულ ევროპას შეეძლო. 1930-იანი წლების მეორე ნახევარში მოსლი აგრძელებდა ერთა ლიგის კრიტიკას ბიუროკრატიის, არაეფექტიანობისა და ობიექტურობის ნაკლებობის გამო (განსაკუთრებით იტალიის მიერ ეთიოპიაში შეჭრის დროს) და გამოდიოდა ინიციატივით, რომ ბრიტანული დიპლომატია დაფუძნებოდა საერთო ინტერესებითა და იდეოლოგიით (კერძოდ, ფაშიზმით) მოკავშირე ევროპული ქვეყნების ერთიან ბლოკს.

კამპანია „ევროპა - როგორც ნაცია“

„კავშირის მოძრაობის“ აგიტატორებმა მალევე აღმოაჩინეს, რომ მსგავს ოცნებებს პოტენციურ ახალწვეულებზე არავითარი გავლენა არ მოუხდენია. თავად მოსლი ამას მხოლოდ იმით ხსნიდა, რომ მისი იდეები საზოგადოების აღქმისთვის ზედმეტად პროგრესული იყო. ბრიტანეთში მისი კამპანიას — „ევროპა - როგორც ნაცია“ — რეალური პოლიტიკური წონა არ შეუძენია; როგორც ჩანს, სწორედ მოსლის რადიკალურმა ევროპეიზმმა და მისმა ამბიციებმა განაპირობა „კავშირის მოძრაობის“ საბოლოო პოლიტიკური კრაზი.

მიუხედავად იმისა, რომ ბრიტანელი ამომრჩევლის ყურადღების მიპყრობა ვერ მოხერხდა, მოსლის კამპანიამ გარკვეული გამოხმაურება მაინც ჰპოვა გერმანიაში. „ალტერნატივის“ გერმანულმა თარგმანმა დადებითი შეფასებები დაიმსახურა და დასავლეთ გერმანიაში ფართოდ გავრცელდა. ამ წარმატების კვალდაკვალ, მოსლი ღიად ცდილობდა გერმანელი თაყვანისმცემლების კეთილგანწყობის მოპოვებას. 1949 წლის 10 დეკემბერს გამოცემა *Union*-ი წერდა, რომ აფრიკაში „გერმანია იპოვიდა იმ სასიცოცხლო სივრცეს (*Lebensraum*), რომელიც მას დროებით წაართვეს აღმოსავლეთში“. ვინაიდან მის მიერ პროგნოზირებული „კრიზისი“ არ დადგა, პარტიას კი მასობრივი მხარდაჭერა აკლდა, მოსლისთვის მიზნების მიღწევის ერთადერთ გზად საერთაშორისო თანამშრომლობა დარჩა. დასავლეთ გერმანიაში მოპოვებული ყურადღება კიდევ ერთი მიზეზი გახდა იმისა, თუ რატომ შეაქცია მოსლიმ ზურგი ბრიტანეთის საშინაო პოლიტიკას და მოქმედება უფრო ფართო, კონტინენტურ კონტექსტში დაიწყო.

ალექსანდრ რეივენ-თომპსონმა, „კავშირის მოძრაობის“ (ხოლო მანამდე — „ბრიტანეთის ფაშისტთა კავშირის“) ერთ-ერთმა წამყვანმა ფიგურამ, 1950 წელს გააფრთხილა მოსლი, რომ ორგანიზაციის მიმართ ინტერესი მცირდებოდა და სერიოზული სტიმულის გარეშე მოძრაობა შესაძლოა სრულად დაშლილიყო. თუმცა, მოსლიმ ეს

გაფრთხილება უგულებელყო და მთელი ძალისხმევა საერთაშორისო ნეოფაშისტური ევროპული მოძრაობის შექმნას დაუთმო.

საერთაშორისო ფაშისტური მოძრაობები

მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ არაერთი მცდელობა განხორციელდა გავლენიანი საერთაშორისო ნეოფაშისტური მოძრაობის შესაქმნელად. ერთ-ერთ ასეთ მნიშვნელოვან ინიციატივას წარმოადგენდა „ევროპული სოციალური მოძრაობა“ (ESM), რომელიც 1951 წელს პანევროპული ნაციონალიზმის პოპულარიზაციის მიზნით დაარსდა.

მოსლი მჭიდროდ თანამშრომლობდა „იტალიის სოციალური მოძრაობის“ (*Movimento Sociale Italiano* – MSI) ლიდერებთან და სხვა წამყვან ევროპელ ნეონაციისტი თუ ნეოფაშისტი ფიგურების ფართო წრესთან. მათ შორის იყვნენ: ფრანგი ნეოფაშისტი მორის ბარდემი, SS-ის ყოფილი ოფიცერი და წამყვანი გერმანელი ნეონაციისტი არტურ ერჰარდტი, ოტო სკორცენი და ერნსტ იუნგერი (ერთ-ერთი პირველი, ვინც მხარს უჭერდა ევროინტეგრაციის იდეას). ეს კონტაქტები მოსლის საშუალებას აძლევდა, მუდმივი კავშირი ჰქონოდა ევროპულ მემარჯვენე ორგანიზაციებთან და თვალი ედევნებინა კონტინენტზე არსებული უახლესი პოლიტიკური ტენდენციებისთვის.

1950 წლის მარტში, რომში, MSI-ის ორგანიზებით გაიმართა მოსამზადებელი კონფერენცია, რომელსაც მოსლი და სხვა წამყვანი ევროპელი ნეოფაშისტები დაესწრნენ. დელეგატები შეთანხმდნენ, რომ იმავე წლის შემოდგომაზე მორიგი შეხვედრა მოეწყობოდა, თუმცა მოსლი ამ მეორე შეკრებას არ დასწრებია. მიუხედავად ნეოფაშისტურ ელიტასთან მჭიდრო კავშირებისა, მას არ სურდა საჯაროდ გამოჩენილიყო მსგავს საერთაშორისო გაერთიანებებში.

მოსლიმ ამჯობინა ყურადღება გადაეტანა იმ პლატფორმაზე, რომელიც ევროპული ფაშიზმის ახალი პერიოდული გამოცემის — *Nation Europa*-ს გარშემო ყალიბდებოდა. იგი ამ ჟურნალის თანადამფუძნებელი გახლდათ პერ ენგდალთან ერთად, რომლის „ახალი შვედური მოძრაობაც“ (*New Swedish Movement*) სკანდინავიელ ნაცისტ კოლაბორაციონისტებს აერთიანებდა და რომლის წყალობითაც ახალმა ჟურნალმა შვედეთში 4000 გამომწერი შეიძინა. *Nation Europa*-ს პირველი ნომერი 1951 წლის იანვარში გამოვიდა ქვესათაურით — „ყოველთვიური გამოცემა ევროპული აღორძინებისთვის“.

იმავე წლის მაისში, პერ ენგდალმა შვედეთის ქალაქ მალმეში ასამდე წამყვან ნეოფაშისტსა და ნეონაცისტს უმასპინძლა ახალი საერთაშორისო გაერთიანების დასაფუძნებლად. კონფერენციის მიზანს ფაშიზმის რეაბილიტაცია და ნეოფაშისტური მოძრაობების ევროპული ქსელის შექმნა წარმოადგენდა, რომელიც საერთო პროგრამითა და შეთანხმებული ჩარჩოებით იმოქმედებდა. ვინაიდან ორგანიზატორებს სურდათ კანდიდატების წარდგენა ევროპარლამენტის მომავალ არჩევნებში, მათ ფართო მასების მხარდაჭერა სჭირდებოდათ. სწორედ ამ მიზეზით, კონფერენციის მონაწილეებმა გადაწყვიტეს დისტანცირება მოეხდინათ მუსოლინის, ჰიტლერისა და ღია ანტისემიტიზმისგან.

მალმეს კონფერენციის შედეგად ჩამოყალიბდა „ევროპული სოციალური მოძრაობა“ (ESM) — სრულიად ევროპული ნეოფაშისტური ალიანსი. ოთხკაციანი ხელმძღვანელი საბჭოს ლიდერად ენგდალი აირჩიეს, მორის ბარდემთან, MSI-ის წარმომადგენელ ავგუსტო დე მარკანიჩთან და კარლ-ჰაინც პრისტერთან ერთად. „მალმეს ინტერნაციონალის“ სამდივნო რომში განთავსდა, ხოლო *Nation Europa* ორგანიზაციის ოფიციალურ ორგანოდ გამოცხადდა. კონფერენციაში მონაწილეობდა თექვსმეტი სხვადასხვა მოძრაობა, რომელთა დელეგატები ეროვნული ფილიალების შექმნაზე შეთანხმდნენ. გარდა ამისა, პარალელური

კავშირი დამყარდა ორმოცამდე სხვა ექსტრემისტულ ჯგუფთან ევროპის მასშტაბით. დელეგატებმა ევროპარლამენტის არჩევნებისთვის კანდიდატთა სიაც კი მოამზადეს, თუმცა ეს არჩევნები საბოლოოდ არ შემდგარა.

მიუხედავად ამბიციური გეგმებისა, ESM-მა მცირე შედეგს მიაღწია, რადგან მას შიგნიდან თიშავდა ლიდერობის ამბიციის მქონე პირთა პიროვნული ამბიციები და კონფლიქტები. ორგანიზაციის ფინანსური საფუძვლები თავიდანვე მყიფე იყო, ხოლო მათი იდეოლოგიური ლოზუნგი — „ომი კომუნიზმის წინააღმდეგ“ — აშკარად არაპრაქტიკულად ესახებოდათ. თუმცა, მოძრაობისთვის საბედისწერო რასობრივი საკითხი აღმოჩნდა. საფრანგეთის „ეროვნული კომიტეტის“ (*Comité National Français*) ზოგიერთ წევრს, მათ შორის რენე ბინესა და მორის ბარდემს, არ მოსწონდათ ანტისემიტიზმისადმი ასეთი „რბილი“ მიდგომა. მათ მიიჩნიეს, რომ ESM-ის ანტიკომუნიზმი და რასობრივი ხედვები არ იყო საკმარისად რადიკალური, რის გამოც დატოვეს ორგანიზაცია და ციურბში საკუთარი მოძრაობა — „ევროპული ახალი წესრიგი“ (*Nouvel Ordre Européen*) დააფუძნეს.

ამ განხეთქილების მიუხედავად, „ევროპულმა სოციალურმა მოძრაობამ“ კვლავ განაგრძო არსებობა, თუმცა სერიოზულ კრიზისს წააწყდა 1956 წელს, როდესაც იტალიურ MSI-ს ბრალი დასდეს იმაში, რომ ზედმეტად იყო კონცენტრირებული იტალიის საშინაო პოლიტიკაზე და ნაკლებად ანაღვლებდა საერთო ევროპული საქმე. 1957 წლისთვის ESM ფაქტობრივად დაიშალა, მისი ადგილი კი „ევროპის ნაციონალურმა პარტიამ“ (*National Party of Europe*) დაიკავა, რომელშიც ორგანიზაციის მრავალი ყოფილი წევრი გაერთიანდა.

ევროპული სოციალიზმი

„ევროპული სოციალური მოძრაობის“ ფაქტობრივი მარცხისა და „ევროპა - როგორც ნაცია“ — კამპანიის უშედეგობის შემდეგ, მოსლიმ დაიწყო თავისი პროგრამის მისადაგება იმდროინდელი ევროპული რეალობის ახალ პირობებთან, რის შედეგადაც „ევროპული სოციალიზმის“ იდეა წამოაყენა.

ტერმინი „ევროპული სოციალიზმი“ მოსლიმ პირველად 1950 წლის მაისში, „კავშირის მოძრაობის“ წინაშე გამოსვლისას გამოიყენა. 1956 წლის მაისში მან ჟურნალ *Nation Europa*-სთვის დაწერა ესეი, რომელშიც ევროპულ სოციალიზმთან დაკავშირებული საკუთარი ეკონომიკური და პოლიტიკური წინადადებების საკვანძო პუნქტები შეაჯამა და იგი შემდეგნაირად განმარტა:

„ევროპული სოციალიზმი არის სრულად გაერთიანებული ევროპის მიერ ჩვენსავე კონტინენტზე არსებული ყველა რესურსის განვითარება ყოველი ევროპელი ხალხის საკეთილდღეოდ. ეს პროცესი მოიცავს მთელ იმ ენერგიასა და სტიმულს, რომელიც ევროპული მთავრობის აქტიურ ხელმძღვანელობას შეუძლია მისცეს კერძო მეწარმეობას, მუშათა საკუთრებას ან პროგრესის ნებისმიერ სხვა მეთოდს, რომელსაც მეცნიერება და მართვის დინამიკური სისტემა მიიჩნევს ყველაზე ეფექტურად ჩვენი ხალხის გასამდიდრებლად და ევროპული ცივილიზაციის კიდევ უფრო მაღალ საფეხურზე ასაყვანად“.

მოსლიმ თავისი ომამდელი იდეების უმეტესობა ხელუხლებლად დატოვა და ბრიტანეთის იმპერია უბრალოდ „ევრაფრიკის“ კონცეფციით ჩაანაცვლა. ეს იყო „ზესახელმწიფო“, რომელიც საკმარისად დიდი იქნებოდა იმისთვის, რომ თავადვე უზრუნველყო საკუთარი თავი ნედლეულითა თუ ბაზრებით და ამგვარად ქცეულიყო თვითკმარ სუბიექტად — ზუსტად ისე, როგორც ბრიტანეთის იმპერია წარმოგვესახებოდა მოსლის 1930-იანი წლების

ხედვებში. ამ ჰიპოთეტურ, ავტარკიულ სახელმწიფოში ერთადერთ მთავარ პრობლემას მიწოდებასა და მოთხოვნას შორის ბალანსის შენარჩუნება წარმოადგენდა. მოსლისეული გადაწყვეტა მარტივი იყო: წარმოების ზრდასთან ერთად, მოხმარების სათანადო დონე მაღალი ხელფასების მეშვეობით შენარჩუნდებოდა.

თუმცა, როგორც აღან საიკსი აღნიშნავს, მოსლის მტკიცება, რომ ყოველი ჯილდო უნდა გაცემულიყო „მხოლოდ და მხოლოდ შრომის, კვალიფიკაციისა და სამსახურისთვის“, ეწინააღმდეგებოდა მისავე იდეას ხელფასების იმგვარი მატების შესახებ, რაც მოხმარებას გაზრდილი წარმოების თანაზომიერად შეინარჩუნებდა. თავად მოსლი მიიჩნევდა, რომ დეტალებს არსებითი მნიშვნელობა არ ჰქონდა, რადგან მისი თეორია — როგორც დინამიკური და არა სტატიკური სისტემა — მუდმივი განვითარების პროცესში იმყოფებოდა. მისი იდეები შემოქმედებითი ევოლუციის ჩარჩოებში ფუნქციონირებდა; ეს იყო ორგანული სისტემა, რომელიც ბუნების მსგავსად ვითარდებოდა, რაც თავის მხრივ მუდმივად განიცდის ევოლუციას და უფრო მაღალ ფორმებად ყალიბდება. „შემოქმედებით ინდივიდს“ (მისი ადრეული „ფაშისტი ადამიანის“ რეინკარნაციას) გადამწყვეტი როლი ენიჭებოდა ამ პროცესში.

მიუხედავად ამისა, მოსლი იმასაც აცნობიერებდა, რომ ახალი ტექნოლოგიები იძლეოდა წარმოების მუდმივი ზრდის საშუალებას სულ უფრო ნაკლები მუშახელის გამოყენებით. ამ პრობლემასთან გასამკლავებლად, 1970 წლისთვის მოსლი იმდენად „გამწვანდა“, რომ აღიარა — მუშახელის გარკვეული ნაწილი გარემოს დაბინძურების აღკვეთის საქმეში უნდა დასაქმებულიყო.

როდესაც მოსლიმ თავისი კონცეფცია *Nation Europa*-ს ესეში შეაჯამა, მან აღნიშნა, რომ „ინდუსტრიული ორგანიზაციის მეთოდი იქნება დინამიკური პრაგმატიზმი“. მას შემდეგ, რაც ფაშიზმმა კრაზი განიცადა, მოსლი — ისევე როგორც მუსოლინი 1944 წელს სალოს რესპუბლიკაში — თავის მემარცხენე ფესვებს დაუბრუნდა. ომთაშორისი პერიოდის გეგმებთან შედარებით კიდევ ერთი

მნიშვნელოვანი ცვლილება იყო კორპორატივიზმზე უარის თქმა, რომელიც მან „ზედმეტად ბიუროკრატიულად“ მიიჩნია. კორპორაციული სახელმწიფოს ნაცვლად მან შემოიტანა ე.წ. „ხელფასისა და ფასის მექანიზმი“ (*wage-price mechanism*), რომელიც სოციალური კრედიტის თეორიას ჰგავდა.

მისი იდეა ევროპული სოციალიზმის შესახებ იყო ნაკლებად ბიუროკრატიული, უფრო დეცენტრალიზებული და ამავდროულად, განადიდებდა ინდივიდუალურ ინიციატივას. 1950-იანი წლების დასაწყისში იგი ინდუსტრიაზე მუშათა კონტროლს სინდიკალისტური ორგანიზების ფორმით ხედავდა, ხოლო ათწლეულის ბოლოს — მენეჯერული რევოლუციის სახით. მოსლის მიერ შემოთავაზებულ მოდელში მცირე ქარხნებსა და საწარმოებს კერძო საკუთრებაში სრული თავისუფლება მიენიჭებოდათ. თუმცა, როგორც კი ეს საწარმოები გარკვეულ მასშტაბებს მიაღწევდნენ და მას შემდეგ, რაც მათი დამფუძნებელი ჩამოცილდებოდა აქტიურ მართვას, ისინი მუშათა საერთო საკუთრებაში გადავიდოდა. სახელმწიფოს როლი კი შემოიფარგლებოდა ახალი ინდუსტრიების პიონერობით, იმ პროექტების ინიცირებით, რომლებიც კერძო სექტორისთვის ზედმეტად ძვირი იქნებოდა და ეკონომიკის მაკროდაგეგმარების უზრუნველყოფით.

ჟურნალი „The European“ (ევროპელი)

საკუთარი იდეების პოპულარიზაციისა და „ევროპა როგორც ნაციისა“ თუ „ევროპული სოციალიზმის“ დოქტრინების შესახებ ცნობიერების ამაღლების მიზნით, 1953 წლის მარტში მოსლიმ დააარსა პერიოდული გამოცემა *The European*, როგორც ერთგვარი „ოპოზიციური ჟურნალი“. ექვსი წლის განმავლობაში მის

რედაქტორობას მოსლის მეუღლე, დიანა უძღვებოდა. გამოცემა აერთიანებდა როგორც კულტურულ, ისე პოლიტიკურ თეორიას და ხშირად ფოკუსირდებოდა ლიტერატურასა და ფილოსოფიაზე, რითაც პლატფორმას უქმნიდა მწერლებს, პოეტებსა და ინტელექტუალებს. ავტორთა აბსოლუტური უმრავლესობა სიმპათიით იყო განწყობილი ნეოფაშისტური იდეების მიმართ, თუმცა ყოველთვის არ იზიარებდა თავად მოსლის შეხედულებებს. მოსლი ესეებს საკუთარი სახელითაც წერდა და, გარდა ამისა, ფსევდონიმით — „European“ (ევროპელი) — რეგულარულად აქვეყნებდა კომენტარებს მსოფლიო მოვლენების შესახებ.

მოსლის ზოგიერთი მეგობარი ურჩევდა, უარი ეთქვა „კავშირის მოძრაობაზე“ და მთელი ყურადღება ჟურნალზე გადაეტანა, თუმცა იგი ამ წინადადებას არ დათანხმდა. გამოცემა ფინანსურად წარმატებული არ ყოფილა, მისი ტირაჟი კი მცირე და მეტად სპეციფიკური აუდიტორიით შემოიფარგლებოდა. მიუხედავად იმისა, რომ პლატფორმამ რამდენიმე საინტერესო ლიტერატურული და აკადემიური ფიგურა მიიზიდა, მას საერთო პოლიტიკურ პროცესებზე დიდი გავლენა არ მოუხდენია. მეტიც, ზოგიერთი იმ ავტორის რეპუტაციას, ვინც ღიად გამოხატავდა სიმპათიას მოსლის იდეების მიმართ (მაგალითად, ნოველისტი ჰენრი ვილიამსონი), ამ თანამშრომლობამ სერიოზული ზიანი მიაყენა. მოსლის მიზანი საკუთარი იდეების განსახილველად ფართო ფორუმის შექმნა იყო, თუმცა შელახული იმიჯის გამო მან საკმარისად დიდი მკითხველი ვერ მოიზიდა. *The European*-მა არსებობა 1959 წელს შეწყვიტა, როდესაც მოსლიმ გადაწყვიტა, თავისი მწირი რესურსები მომავალი საარჩევნო კამპანიისკენ მიემართა.

1951 წლიდან მოსლი საზღვარგარეთ — ჯერ ირლანდიაში, მოგვიანებით კი პარიზში — ცხოვრობდა, ხოლო 1956 წელს დიდ ბრიტანეთში დაბრუნდა, რათა ბოლო ხუთი წლის განმავლობაში პირველ საჯარო შეხვედრაზე გამოსულიყო სიტყვით. 1959 წელს მან გადაწყვიტა ესარგებლა იმ რასობრივი არეულობებით, რომლებიც

1958 წლის აგვისტოს ბოლოსა და სექტემბრის დასაწყისში ნოტინგჰილსა და ბრიქსტონში მოხდა, და სცადა პოლიტიკური რევანშის მიღწევა ბრიტანეთის საპარლამენტო არჩევნებში — ჩრდილოეთ კენსინგტონის საარჩევნო ოლქში კენჭისყრით. მისი წინასაარჩევნო პლატფორმა ეკონომიკური რადიკალიზმისა და რასობრივი ცრურწმენების ნაზავს წარმოადგენდა და ფოკუსირებული იყო „ევროპა როგორც ნაციის“ კონცეფციაზე, იმიგრაციაზე, სამუშაო ადგილებსა და საცხოვრებელ პრობლემებზე. არჩევნებში მოსლიმ მხოლოდ 3000 ხმა (საერთო ხმების 8%) მოიპოვა. მან თავის პოლიტიკურ კარიერაში პირველად დაკარგა საარჩევნო გირაო (დეპოზიტი), რის შემდეგაც ყურადღება კვლავ საკუთარ ევროპულ პროექტებს მიაპყრო.

ევროპის ნაციონალური პარტია

„ევროპის ნაციონალური პარტია“ (*National Party of Europe – NPE*) წარმოადგენდა ინიციატივას, რომელიც 1960-იან წლებში არაერთმა ევროპულმა ნეონაციისტურმა და ნეოფაშისტურმა ორგანიზაციამ, ისევე როგორც რამდენიმე გავლენიანმა ფიგურამ წამოიწყო. გაერთიანების მიზანს ტრანსსასაზღვრო თანამშრომლობის გაძლიერება და ნეოფაშისტურ იდეალებზე დაყრდნობით ევროპული ერთიანობისთვის მუშაობა წარმოადგენდა.

მოსლი განსაკუთრებულ მნიშვნელობას ანიჭებდა საერთაშორისო კავშირებს. 1960-იან წლებში მან მოაწყო და დაესწრო ევროპელ ნეოფაშისტთა მრავალ შეკრებას, მათ შორის ლოზანასა (1960 წლის აპრილი) და ბონში (1960 წლის ივლისი). საგარეო კონტაქტების დახმარებით იგი შეეცადა, შეექმნა ერთიანი „ევროპის ნაციონალური პარტია“. 1962 წლის დასაწყისში მოსლი ეწვია გერმანიას, იტალიასა და შვეიცარიას, რათა თანამოაზრეებში ინტერესი გაეღვივებინა,

ხოლო იმავე წლის 1 მარტს ვენეციაში შეიკრიბა ათობით ნეოფაშისტი მთელი კონტინენტიდან.

მოსლისთან ერთად, კონგრესის ორგანიზებაში წამყვან როლს ასრულებდა ფრანსუა ტირიარი, რომელიც ამ პერიოდში პანევროპეიზმის იდეით იყო დაინტერესებული. ვენეციის კონფერენციას ესწრებოდნენ რამდენიმე მემარჯვენე რადიკალური ორგანიზაციის წარმომადგენლები: მოსლის „კავშირის მოძრაობა“, გერმანული „იმპერიის პარტია“ (*Deutsche Reichspartei*), „იტალიის სოციალური მოძრაობა“ (MSI), ბელგიური „სამოქალაქო მოქმედების მოძრაობა“ (*Mouvement d'Action Civique*) და ტირიარის „ახალგაზრდა ევროპა“ (*Jeune Europe*). ამ გაერთიანებების უმეტესობა, იტალიური MSI-ის გარდა, მცირე ჯგუფებს წარმოადგენდა, რომლებსაც შიდა პოლიტიკაზე მხოლოდ შეზღუდული გავლენა ჰქონდათ. MSI, რომელიც თითქმის 80,000 წევრს აერთიანებდა, თავდაპირველად უარს ამბობდა მოლაპარაკებებში მონაწილეობაზე, რადგან არ სურდა, საფრთხე შეექმნა საკუთარი პოზიციებისთვის იტალიურ პოლიტიკურ ასპარეზზე.

მოსლიმ დელეგატებს შესთავაზა მრგვალი მაგიდის ფორმატი — მოდელი, რომელიც მას მომავალი ევროპული მთავრობისთვისაც ესახებოდა. მან კონფერენციაზე რამდენიმე მოხსენება წაიკითხა და ერთობლივი დეკლარაციის პროექტი წარადგინა. ოქმს, რომელიც ძირითადად მოსლის „ევროპა - როგორც ნაციის“ კონცეფციის დებულებებს იმეორებდა, 1962 წლის 4 მარტს ხელი მოაწერეს ჯოვანი ლანფრიმ და ალვიზე ლორედამმა (მოსლის ახლო მოკავშირეებმა MSI-დან), ადოლფ ფონ თადენმა, ტირიარმა და თავად მოსლიმ. მხარეები შეთანხმდნენ, რომ უარს იტყოდნენ საკუთარი პარტიების ლოკალურ სახელწოდებებზე და ერთობლივად ჩამოყალიბდებოდნენ, როგორც „ევროპის ნაციონალური პარტია“. ემბლემად აირჩიეს წრეში ჩასმული ელვა — „კავშირის მოძრაობისა“ და 1930-იანი წლების „ბრიტანეთის ფაშისტთა კავშირის“

სიმბოლოების კომბინაცია. ახალი გაერთიანების დევიზი გახდა „პროგრესი-სოლიდარობა-ერთიანობა“.

ოქმი, სახელწოდებით „ევროპული დეკლარაცია“, ათპუნქტიან პროგრამას მოიცავდა:

1. „ევროპა - როგორც ნაციის“ შექმნა საერთო ევროპული მთავრობით;
2. ერთიანი ევროპული პარლამენტის დაფუძნება;
3. ეროვნული პარლამენტების უფლებამოსილების შეზღუდვა მხოლოდ სოციალური და კულტურული საკითხებით;
4. ხელფასებისა და ფასების სახელმწიფო რეგულირებაზე დაფუძნებული ეკონომიკური მოდელი;
5. კაპიტალისტური და კომუნისტური სისტემების „მესამე ალტერნატივის“ შექმნა;
6. მუშათა კონტროლის დაწესება ნაციონალიზებულ ინდუსტრიებში ბიუროკრატის შემცირების ხარჯზე;
7. ევროპის ტერიტორიიდან ამერიკული და საბჭოთა შეიარაღებული ძალების სრული გაყვანა;
8. საერთაშორისო მშვიდობის შენარჩუნება მხოლოდ სამ ზესახელმწიფოს (აშშ, სსრკ, ევროპა) შორის პირდაპირი კონტაქტით (გაეროს გვერდის ავლით) და ბირთვული არსენალის შეზღუდვა ურთიერთგანხიარაღების მიღწევამდე;
9. სრული დეკოლონიზაცია;
10. ერთიანი ევროპული სივრცის განსაზღვრა კონტინენტური ევროპითა და აფრიკის დაახლოებით მესამედით.

თავის ავტობიოგრაფიაში მოსლიმ ვენეციის კონგრესი დიდ ტრიუმფად წარმოაჩინა და მას „კოლოსალური მიღწევა“ უწოდა, თუმცა რეალობა რადიკალურად განსხვავებული აღმოჩნდა. შემოთავაზებული გაერთიანება „ევროპული დეკლარაციის“ ხელმოწერას არ გასცდენია, ხოლო თავად დოკუმენტი მონაწილე

ქვეყნებიდან მხოლოდ დიდ ბრიტანეთსა და ბელგიაში გამოქვეყნდა. „ევროპის ნაციონალური პარტია“ მხოლოდ ქალაქებში დარჩენილ იდევად იქცა: MSI, გერმანული „იმპერიის პარტია“ და თავად „კავშირის მოძრაობაც“ კი კვლავინდებურად საკუთარი პირვანდელი სახელწოდებებით განაგრძობდნენ ფუნქციონირებას.

ამბიციური გეგმების მიუხედავად, მოსლის პრაქტიკული შედეგისთვის არ მიუღწევია. მოგვიანებით იგი წერდა, რომ იდეის დაუყოვნებელ რეალიზებას ხელი მხოლოდ „ფინანსური რესურსების ნაკლებობამ“ შეუშალა. თუმცა, ამ წარუმატებლობის მიღმა ბევრად უფრო ღრმა მიზეზები იმალებოდა. ვენეციის კონფერენციას კონტინენტის ყველაზე გავლენიანი მემარჯვენე რადიკალური ორგანიზაციების უმრავლესობა არ დასწრებია. შეკრებილმა ჯგუფებმა მხოლოდ მუდმივი საკოორდინაციო ოფისის შექმნაზე შეძლეს შეთანხმება, რადგან მათ დიდ ნაწილს რეალური შერწყმის სურვილი არ გააჩნდა. მალევე მისმა ერთ-ერთმა უახლოესმა მოკავშირემ, ფრანსუა ტირიარმა, ზურგი აქცია პროექტს, გადაიხარა „ნაციონალ-ბოლშევიზმისკენ“ და ნიკოლაე ჩაუშესკუს, იოსებ სტალინისა და მაოისტური ჩინეთის თაყვანისმცემელი გახდა.

1966 წელს, მორიგი საარჩევნო მარცხის შემდეგ — როდესაც მან ამომრჩეველთა ხმების მხოლოდ 4% მოიპოვა — მოსლი საბოლოოდ ჩამოშორდა აქტიურ პოლიტიკურ ცხოვრებას, რამაც საბოლოო წერტილი დაუსვა „ევროპის ნაციონალური პარტიის“ არსებობას. მიუხედავად იმისა, რომ ჯგუფი „ევროპული მოქმედება“ (*European Action*) დღემდე აგრძელებს აგიტაციას ამ მიზნების მისაღწევად, იგი მხოლოდ მცირე, მარგინალურ და ექსკლუზიურად ბრიტანულ მოძრაობას წარმოადგენს.

დასკვნა

კონტინენტურ კონტექსტში მოსლიმ გარკვეულ, თუმცა საკმაოდ შეზღუდულ, შედეგებს მაინც მიაღწია. იგი იმედოვნებდა, რომ არსებული პოლიტიკური და სოციალური სტრუქტურების ალტერნატივას შექმნიდა; სურდა გასცდენოდა როგორც კლასიკურ ფაშიზმს, ისე ლიბერალურ დემოკრატიას, რათა რეალობად ექცია საკუთარი პროექტი — „ევროპა - როგორც ნაცია“. გრემ მაკლინი ამტკიცებს, რომ მიუხედავად ბრიტანეთში განცდილი ფიასკოსა, მოსლიმ მაინც შეძლო საკუთარი სოციალურ-პოლიტიკური ხედვების ნაწილობრივი პროექცირება ევროპულ ნეოფაშისტურ წრეებში. მართლაც, მოსლი, ისევე როგორც სხვა გადარჩენილი მემარჯვენე რადიკალი ლიდერები — ლეონ დეგრელი და მორის ბარდემი — წარმოადგენდა ერთ-ერთ დამაკავშირებელ რგოლს ომთაშორის „კლასიკურ“ ფაშიზმსა და 1960-იან წლებში ნეოფაშისტური „ახალი მემარჯვენე“ ფრთის (*New Right*) აღმოცენებას შორის.

მოსლი აქტიურად მოგზაურობდა და მრავალი კონტაქტი დაამყარა ევროპულ ნეონაციისტურ და ნეოფაშისტურ დაჯგუფებებთან ერთიანი პანევროპული პოლიტიკური პლატფორმის შესაქმნელად. იგი მუდმივად ავრცელებდა თავის იდეებს სხვადასხვა ბეჭდური ორგანოს მეშვეობით, რომელთა შორის განსაკუთრებით აღსანიშნავია გერმანული *Nation Europa* და ჟურნალი *The European* (რომლის რედაქტორობასაც მისი მეუღლე, დიანა უძღვებოდა). თუმცა, მან ვერ შეძლო მსხვილი და გავლენიანი ევროპული პარტიების ყურადღების მიპყრობა, რომლებიც ხშირად ღიად დისტანცირდებოდნენ მისგან — ომამდელ ფაშიზმთან და ანტისემიტიზმთან მისი ასოცირების გამო.

მიუხედავად იმისა, რომ მოსლიმ ევროპული ინტეგრაციის სრულიად ალტერნატიული, რადიკალური კონცეფცია შემოგვთავაზა, მის მცდელობებს არასდროს მოუხდენია რაიმე მნიშვნელოვანი გავლენა რეალურ პოლიტიკურ პროცესებზე ან ევროინტეგრაციის რეალურ

მოდელზე. როგორც თერლოუ ასკვნის, მოსლის „ევროფაშიზმმა ფეხი ვერ მოიკიდა ვერც მალმეს (1951) და ვერც ვენეციის (1962) კონფერენციების შემდეგ“, რის გამოც მისი ხედვები მეოცე საუკუნის ევროპული პოლიტიკის დიდ ისტორიაში მხოლოდ მცირე ეპიზოდად დარჩა.

რეზიუმე

წინამდებარე სტატია აანალიზებს სერ ოსვალდ მოსლის ევროპულ პოლიტიკასა და მის კონცეფციას ერთიანი ევროპის შესახებ. მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ არაერთმა მოძრაობამ დაიწყო მუშაობა ევროპული ინტეგრაციის სხვადასხვა მოდელის შესაქმნელად, რაც ბევრს ომით განადგურებულ კონტინენტზე ხანგრძლივი მშვიდობის მიღწევის ერთადერთ გზად მიაჩნდა. ოსვალდ მოსლი, რომელიც ყველაზე მეტად ცნობილია 1930-იან წლებში „ბრიტანეთის ფაშისტთა კავშირის“ დაარსებით, იყო ერთ-ერთი პირველი ბრიტანელი პოლიტიკოსი, რომელიც ევროინტეგრაციის იდეის პროპაგანდას ეწეოდა. მოსლის გეგმა ითვალისწინებდა ერთიანი ევროპული ზესახელმწიფოს ფორმირებას, სადაც ყველა ქვეყანა ერთიან პოლიტიკურ სივრცეში იარსებებდა და საერთო რესურსებს გაინაწილებდა (კონცეფცია „ევროპა - როგორც ნაცია“). გეოპოლიტიკური თვალსაზრისით, მოსლი ასეთ სახელმწიფოს მიიჩნევდა ერთადერთ შესაძლო ალტერნატივად და თავდაცვად ცივი ომის პერიოდის ორი ახალი ზესახელმწიფოს წინააღმდეგ. თუმცა, მისი ხედვა ერთიანი ევროპის შესახებ მთლიანად ნეოფაშისტურ იდეალებს ეფუძნებოდა და მალმესა (1951) და ვენეციის (1962) კონფერენციების შემდეგ სრული კრახით დასრულდა. მოსლიმ 1962 წელს მონაწილეობა მიიღო „ევროპის ნაციონალური პარტიის“ (NPE) დაარსებაშიც, რომელიც ნეოფაშისტურ პლატფორმაზე გაერთიანებული ევროპის იდეის პოპულარიზაციას ისახავდა მიზნად. თუმცა, მოსლის სხვა

პროექტების მსგავსად, დიდი ამბიციების მიუხედავად, „ევროპის
ნაციონალური პარტიაც“ მხოლოდ წარუმატებელ, მარგინალურ
მცდელობად დარჩა.



Terror-88 Library

Batumi 2026